

نشریه علمی فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده

سال شانزدهم، شماره ۵۶، پاییز ۱۴۰۰: ۴۰-۷

طراحی الگوی سبک زندگی دینی زنان: پژوهشی مبتنی بر وصیتنامه شهدای زن در دفاع مقدس

فاطمه فلاح تفتی^۱

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۸/۲۱

پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۹/۰۲

چکیده

بی‌شک سبک زندگی در مواجهه فرهنگ و جامعه ایرانی با فرهنگ و نگرش غربی و مدرن تحول یافته و مورد چالش جدی قرار گرفته است. از آنجا که جامعه ایران یک جامعه دیندار، دین‌محور و خدامحور است، توجه به سبک زندگی دینی ضرورت می‌یابد. این پژوهش بر اساس راهبرد داده بنیاد از انواع پژوهش‌های کیفی، به طراحی الگویی برای سبک زندگی دینی زنان، بر اساس وصایای هفت تن از شهدای زن پرداخته است. این شهدا علاوه بر نقش مهمی که در عرصه خانواده داشته‌اند، توانسته‌اند نقش انکارناپذیر و مؤثری در پیشبرد اهداف دفاع مقدس داشته باشند. پژوهشگر پس از یافتن مفاهیم از وصایا و کدگذاری، آنها را مقوله‌بندی کرده و در نهایت، به طراحی الگو دست یافته است. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که این الگوی همه‌جانبه، شامل رسالت‌های زنان در زمینه‌های فردی و ایدئولوژیکی، مانند: توجه به خداشناسی، خودشناسی و معادشناسی همراه با تأکید کامل به رشد اخلاق فردی است. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بانوان در روابط زوجین، ارتباط با والدین و فرزندان دارای مسئولیت هستند که مهم‌ترین آنها تبدیل خانه به کانون محبت و تلاش برای تربیت نسل صالح است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان می‌دهد که زنان در عرصه سیاست داخلی و خارجی باید بصیرت داشته، دشمن خود را بشناسند و در قبال رهبر و مؤمنین وظایف خود را انجام دهند و ضمن حضور در صحنه‌های علمی و فرهنگی، لوازم حضور در جامعه را که مهم‌ترین آنها متخلق شدن به آداب و اخلاق اسلامی است، رعایت کنند. **کلیدواژه‌ها:** الگو؛ سبک زندگی دینی؛ نظریه داده بنیاد؛ وصیتنامه و دست‌نوشته؛ شهدای زن؛ دفاع مقدس.

مقدمه

شهید از اسما حسناى الهى است (حشر: ۲۲) و از شهد به معنای حضور، علم و اعلام گرفته شده است (مصطفوی، ۱۳۶۸: ۱۵۵/۶). در لغت به معنی کسی است که هیچ چیز از علم بر او پوشیده نیست و به معنی حاضر نیز به کار رفته است (ابن منظور، ۱۴۱۴: ۱۶۲/۶). این واژه در اصطلاح دینی به کسی اطلاق می‌شود که در راه خدا و برای خدا با اخلاص و انقطاع از تعلقات مادی و نفسانی، جان خود را فدا کند و به مقام شهود و فنا رسد (مصطفوی، ۱۳۶۸: ۱۶۲/۶).

در وجه تسمیه این کلمه، وجوه مختلفی ذکر شده؛ از جمله: از آن جهت «شهید» را «شهید» گفته‌اند که خداوند و فرشتگان گواهی می‌دهند او اهل بهشت است یا فرشتگان هنگام کشته شدن گواهی دهند که او در راه خدا کشته شده و در نزد او حاضرند (طریحی، ۱۳۷۵: ۸۱/۳) یا از آن جهت که انوار ملکوت و عالم نور را مشاهده می‌کند و آثار جمال و جلال الهی را درک می‌نماید (مصطفوی، ۱۳۶۸: ۱۶۲/۶).

از آن جا که شهید برای خدا و در راه خدا، هستی خود را فدا می‌نماید، هر چند پاداش اصلی خود را از خداوند دریافت می‌کند، اما بنا بر حکم عقل، جامعه نیز به لحاظ حقی که شهید بر گردن آنان دارد، مدیون شهید است و باید با تمام وجود، دین خود را در قبال شهید ایفا نماید. زنده نگه داشتن یاد و نام شهید، بزرگداشت زمان و مکان شهادت و مدفن و الگوسازی از شخصیت و سیره زندگی و حماسه ایثارگرانه شهید، بخشی از وظایف جامعه نسبت به شهید است. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: مسأله شهدا، مسأله شخص نیست که بگوییم می‌خواهیم اشخاص را تجلیل کنیم؛ نه! می‌خواهیم یک جریان را تحلیل کنیم... بگذارید شهدا، رنگ ثابت زندگی مردم شوند. برای آنها کار ماندگار کنید (مقام معظم رهبری، دیدار با اعضای ستاد کنگره سرداران شهید و شهدای استان‌های آذربایجان و کرمان و ...، ۱۳۷۵).

با مطالعه وصیتنامه‌ها و دست‌نوشته‌های شهدا می‌توان دریافت که رزمندگان تنها در دوران حیات خود نگران خانواده، ملت و جامعه خود نبوده‌اند، بلکه خود را در برابر نسل‌های آینده نیز متعهد و مسئول می‌دانسته‌اند. از این رو، نگرانی‌های خود را که از باطن پاک و آسمانی‌شان نشأت گرفته بود و سرشار از آموزه‌های قرآنی و دینی است، در وصایایشان بیان نمودند.

بررسی وصیتنامه‌ها به عنوان آخرین دست‌نوشته پیش از شهادت شهدا، استفاده از آخرین مطالبی است که هر شخصی که خود را در شرف مرگ می‌بیند، سعی دارد برترین اندیشه‌ها و دستورالعمل‌های خود را به یادگار بگذارد.

اهمیت پرداختن به این مسأله زمانی دوچندان می‌شود که مبحث چگونگی الگوگیری از اسوه‌های دینی، متناسب با شرایط موجود پیش آید؛ چرا که در صورت عدم وجود الگوی مناسب در جامعه انسانی، افراد معیاری برای سنجش اعمال و رفتار خود ندارند.

در هر حال، جامعه اسلامی به معرفی الگوی نمونه‌ای برای افراد جامعه، بخصوص زنان نیاز دارد؛ زیرا الگوپذیری نقش ویژه‌ای در شکل‌گیری شخصیت انسان‌ها ایفا می‌کند و به صورت نیاز فطری در محیط خانواده و با پذیرش گفتار و رفتار اطرافیان پدیدار می‌شود.

قرآن به صراحت به معرفی الگوها و اسوه‌های مثبت و منفی پرداخته است و اسوه‌های مثبت ثابتی را مطرح می‌کند که در تمام عصرها و برای همه نسل‌ها قابل اتکا و پیروی در عمل هستند.

نقش بی‌بدیل زنان نیز در دفاع مقدس و مقاومت و ایثار آنان در پیشبرد اهداف جنگ تحمیلی انکارناپذیر است. حضور زنانی که علاوه بر مسئولیت‌های خانه و خانواده، نسبت به امور جامعه خود نیز بی‌تفاوت نبوده‌اند و خود به عنوان عناصر تأثیرگذار جدی در این عرصه، به ایفای نقش پرداخته‌اند و با اهدای جان خود، انقلاب اسلامی را در پیشبرد اهدافش نزدیک‌تر کرده‌اند، اهمیت زیادی دارد.

وصایای این گونه زنان، می‌تواند راهبرد مؤثری برای زنان عصر حاضر باشد؛ عصری که هجمه‌ها و شیخون‌های فرهنگی غرب، سایه خود را بر سبک زندگی زنان ما انداخته و آن را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد.

بر این اساس، پژوهش حاضر که بر اساس استراتژی داده‌بنیاد می‌باشد، پس از بیان مبانی نظری پژوهش، به تحلیل کیفی وصیتنامه‌ها پرداخته است. بر اساس بررسی‌های انجام شده، تعداد ۶ وصیتنامه یافت شد و در آخر دست‌نوشته شهیده سیده طاهره هاشمی نیز که شهید شاخص سال ۹۲ سازمان بسیج کشور بود، به داده‌ها اضافه شد.

سیس به مفهوم‌سازی و مقوله‌بندی وصایای شهدای زن پرداخته و در نهایت، الگوی مبتنی بر این وصیتنامه‌ها طراحی شد؛ الگویی که اصول کلی تربیتی و ارزش‌های انسانی را به خوبی نشان داده و با مرور زمان کهنه نمی‌شود.

مبانی نظری پژوهش

با توجه به اینکه محقق در این پژوهش در پی تحلیل محتوای وصیتنامه و دست‌نوشته‌های شهدای زن دفاع مقدس است، لازم است مبانی نظری تحقیق تبیین شود. این مفاهیم، شامل مفهوم‌شناسی واژگان سبک زندگی دینی و الگو و همچنین، آشنایی با زندگینامه شهدای زن مورد بررسی در این مقاله است.

سبک زندگی دینی

مفهوم سبک زندگی (life style) از زمره مفاهیمی است که پژوهشگران حوزه جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی برای بیان پاره‌ای از واقعیت‌های فرهنگی جامعه آن را مطرح کرده و به کار می‌برند. دامنه بکارگیری آن در ادبیات علوم اجتماعی و مطالعات فرهنگی رواج زیادی یافته است، تا حدی که برخی معتقدند این مفهوم قابلیت جانشینی بسیاری از واژگان موجود، از جمله مفهوم طبقه را داراست و می‌تواند به نحو دقیق‌تری، گویای واقعیت پیچیده رفتارها و حتی نگرش‌های فرهنگی و اجتماعی در جامعه امروز باشد. در این میان، حتی برخی اندیشمندان، بکارگیری آن به جای مفاهیم فراگیری چون قومیت و ملیت را مطرح کرده‌اند.

بر این اساس، تعاریف متفاوتی از این اصطلاح ارائه شده است؛ از جمله: سبک زندگی به مثابه مجموعه منسجمی از انتخاب‌ها، ترجیحات و رفتارهای مصرف‌گرایانه است (چاوشیان و ابادری، ۱۳۸۱: ۲۴/۲۰). سبک زندگی، رفتاری برآمده از باورها و پسندها و مبتنی بر دیدگاهی مصرح و آگاهانه یا غیر مصرح و نیمه آگاه در فلسفه حیات است (عارفی جو، ۱۳۸۷: ۴۵). سبک زندگی عبارت است از الگوی همگرا (کلیتی تام) یا مجموعه منظمی از رفتارهای درونی و بیرونی وضع‌های اجتماعی و دارایی‌ها که فرد یا گروه بر مبنای پاره‌ای از تمایلات و ترجیح‌ها (سلیقه‌اش) و در تعامل با شرایط محیطی خود ابداع یا انتخاب می‌کند یا به اختصار، سبک زندگی الگو یا مجموعه نظام‌مند کنش‌های مرجح است (مهدوی کنی، ۱۳۹۱: ۷۸).

با این بیان، سبک زندگی شامل اموری می‌شود که به زندگی انسان، اعم از بعد فردی و اجتماعی، مادی و معنوی مرتبط است؛ اموری نظیر بینش‌ها (ادراک‌ها و باورها و به بیان دیگر، نظام اعتقادات)، گرایش‌ها (ارزش‌ها، تمایلات و ترجیحات و به عبارت دیگر نظام اخلاقی)، کنش‌ها و رفتارها که شامل حوزه‌های مختلف سیاسی (نظام سیاسی)، اقتصادی (نظام اقتصادی)، فرهنگی (نظام فرهنگی)، حقوقی (نظام حقوقی)، عبادی (نظام عبادی) و تربیتی (نظام تربیتی) است.

خلاصه اینکه به الگوهای رفتاری آحاد جامعه در حوزه‌های مختلف زندگی، اعم از سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... که برآمده از بینش و گرایش خاص است، سبک زندگی اطلاق می‌شود (مشکانی سبزواری و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۷).

اما امروز از دو مدل و الگوی متمایز و متفاوت سبک زندگی اسلامی و غربی سخن گفته می‌شود. واژگان مترادف سبک زندگی اسلامی: سبک زندگی شیعی، ارزشی، ایدئولوژیک، جهادی، انقلابی، دینی و تعابیر معادل سبک زندگی غربی: سبک زندگی اروپایی، مسیحی، آمریکایی و سکولار می‌باشد.

آنچه در تعاریف سبک زندگی جلوه‌گر می‌شود، قرابت معنایی آن با مفهوم هویت است. بر این اساس، سبک زندگی دینی، «روش سلوک در حیات فردی و اجتماعی است و به بیان دیگر، مجموعه‌ای منظم و به هم مرتبط از رفتارهای افراد در زندگی فردی و اجتماعی آنان است که مبتنی بر بعضی بینش‌ها و ارزش‌های برآمده از آنهاست» (مهدوی کنی، ۱۳۹۱: ۵۱).

به عبارت دیگر مقصود از سبک زندگی دینی و اسلامی، الگوهای رفتاری متدینان و مسلمانان در حوزه‌های مختلف زندگی است که برآمده از بینش و جهان‌بینی دینی - اسلامی و نیز مبتنی بر گرایش‌ها و ارزش‌های اسلامی است (نجفی، ۱۳۹۳: ۱۱).

الگو

الگو در لغت به معنای نمونه (عمید، ۱۳۶۰: ۱/۱۹۲)، طرح (معین ۱۳۸۱: ۱/۱۷۴)، مُدِل، سرمشق، مقتدی، اسوه، قدوه و مثال (دهخدا، ۱۳۳۹: ۷۷/۸) آمده است. در اصطلاح علوم تربیتی، اجتماعی و فرهنگ انسانی، برای ارائه شخص کامل یا یک رفتار متکامل یا عنصر کامل از واژه‌ها و عناوین الگو، قدوه، سرمشق، نمونه و مصداق اعلی استفاده می‌شود.

این گونه عناوین، واژه‌هایی هستند که خصلت‌های ممتاز فکری، اخلاقی و فرهنگی را در خود جای داده و از سوی دیگر، رفتارهای متکامل انسانی را ارائه می‌دهند که اقتدا، پیروی، دنباله‌روی و سرمشق‌پذیری را برای افراد جامعه لازم می‌شمارد (صادقی اردستانی، ۱۳۷۶: ۲۱).

یکی از واژگان مشابه الگو، اسوه است. اسوه در لغت به معنای سرمشق، الگو، پیروی کردن و الگو گرفتن در جهت مثبت یا منفی (راغب اصفهانی، ۱۳۸۵: ۲۲) از کسی است که به کسی تأسی می‌جوید، به او اقتدا می‌کند و وضعیتی یکسان با او دارد (ابن منظور، ۱۴۱۴: ۱/۱۴۷).

کلمه اسوه، کلمه‌ای قرآنی است و کاربرد آن در عربی اندک بوده و در قرآن نیز بیش از سه بار به کار نرفته؛ یکبار برای نشان دادن شخصیت کامل پیامبر (صلی‌الله‌علیه و آله و سلم) و ضرورت پیروی امت اسلامی از آن حضرت به کار رفته: «لَقَدْ كَانَ تَكْمٌ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ [یعنی:] به تحقیق، وجود رسول خدا برای شما الگوی نیکویی است» (احزاب، ۲۱).

دو بار درباره حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) و پیروانش به کار گرفته شده: «قَدْ كَانَتْ تَكْمٌ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَ الَّذِينَ مَعَهُ [یعنی:] برای شما مؤمنان پسندیده است به ابراهیم و اصحابش اقتدا کنید» (ممتحنه، ۴)؛ «لَقَدْ كَانَتْ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ... [یعنی:] برای شما در ابراهیم (علیه‌السلام) و کسانی که با او هستند، از ایمان آورندگان اقتدا و پیروی نیکویی است» (همان، ۶).

در تفاوت معنای الگو و اسوه آورده‌اند، اسوه نقش مهمی در طراحی الگوهای اجتماعی دارد؛ اما یک تفاوت اساسی میان اسوه و الگو وجود دارد و آن اینکه، اسوه‌ها شخصیت‌های نمادین هستند که سرمشق‌های تاریخ بشریت به شمار می‌روند، حال آنکه الگوها تطبیق اسوه‌ها و ارزش‌های پایدار در شرایط عمومی و اجتماعی هستند (سبحانی، ۱۳۸۲: ۴۲).

روش الگویی به دلیل آنکه روش علمی است و واقعیت‌های غیر ملموس را به ملموس و عینی تبدیل می‌کند، از مؤثرترین روش‌های تربیتی است. مهم‌ترین نکته‌ای که درباره الگوپذیری مطرح می‌شود این است که افراد لازم است پیروی و الگوپذیری عملی داشته باشند و لذا الگوپذیری لفظی و نظری کافی نیست.

امروزه با توجه به اینکه تمام دستگاه‌های تبلیغاتی، فرهنگی و حتی سیاسی و اقتصادی در پی ارائه و احیانا تحصیل الگوهای گوناگون خود به افراد، طبقات و بخصوص نسل جوان هستند، پس باید هدفمند و آگاهانه به تقلید از الگوها و تقویت آن، جامعه را به سمت الگوهای برتر و اسوه‌های راستین پیش برد.

روش پژوهش

راهبرد پژوهش در این تحقیق، نظریه داده بنیاد است که نوعی پژوهش کیفی است و با دیدگاه تفسیری تحلیل شده است. نظریه پردازی داده بنیاد، یک روش‌شناسی پژوهشی است که عمدتاً مرتبط با تحقیقات کیفی است.

این روش‌شناسی در سال ۱۹۶۷ توسط بارنی گلیسر و آنسلم استراوس ارائه شد. بنا به نظر این دو پژوهشگر، نظریه داده بنیاد، روش‌شناسی نوآورانه‌ای را بنیان می‌نهد که به کشف نظریه از داده‌ها کمک شایانی می‌کند (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶، ۷۳).

هنگامی از نظریه داده بنیاد استفاده می‌شود که نیازمند یک نظریه یا تبیین کلی از یک فرایند باشیم. این روش یک نظریه «تولید» می‌کند و از آن‌جا که این نظریه در داده‌ها «بنیان» دارد، نسبت به بقیه شیوه‌های تحقیقی می‌تواند تبیین بهتری ارائه دهد؛ زیرا با موقعیت تناسب دارد، در عمل واقعاً کارآمد است، افراد موجود در یک محیط را در نظر گرفته و ممکن است همه پیچیدگی‌هایی را که واقعاً در فرایند یافت می‌شود، نشان دهد (همان، ۷۷).

این تحقیق با این راهبرد و با گذراندن مراحل ذیل که کاملاً منطبق بر این نظریه است، الگویی را برای سبک زندگی زنان در عصر حاضر طراحی کرده است.

فرایند طراحی الگو، بر اساس نظریه داده بنیاد و تحلیل داده‌ها

مرحله اول جمع‌آوری داده‌ها (نمونه‌گیری نظری) انجام شد. نمونه‌برداری نظری در نظریه‌پردازی داده بنیاد به این معناست که آشکالی از جمع‌آوری داده‌ها انتخاب شود که متون و تصورات مفیدی را در راستای تولید یک نظریه امکان‌پذیر کند و این یعنی، نمونه‌برداری ارادی [و نه تصادفی] و متمرکز بر تولید یک نظریه (همان، ۷۷).

لازم به ذکر است که بر اساس آمار تهیه شده از فهرست شهدای جنگ تحمیلی، زنان قهرمان ایران ۶۴۲۸ تن شهیده در طول سال‌های دفاع مقدس تقدیم اسلام کردند که بیشتر آنها در بمباران و موشک‌باران شهرها به شهادت رسیدند.

طبق آمار، ۵۰۰ تن از این افراد، رزمنده بودند. بیشتر این زنان مجرد و ۲۵۰۰ تن از آنان در سن ۱۰ تا ۳۰ سال بودند (نشریه افضل، بنیاد شهید انقلاب اسلامی، شماره ۷۱).

بر این اساس، تمام زندگینامه‌های موجود از زنان شهید دفاع مقدس از مراجع مختلف بررسی شد (بنیاد شهید، بسیج جامعه زنان، سایت‌ها و وبلاگ‌هایی که مطالبی درباره شهدای زن نوشته بودند). از این میان، تنها ۶ وصیتنامه که عنوان وصیتنامه داشت، یافت شد. دست‌نوشته‌های دیگری هم بود که عنوان وصیتنامه نداشت و بیشتر جنبه خصوصی و احوالپرسی داشت.

در میان دست‌نوشته‌ها هم، دست‌نوشته شهیده طاهره هاشمی که توسط سازمان بسیج کشور به عنوان شهید شاخص سال ۹۲ معرفی شد، دارای متنی قابل بررسی در کنار سایر وصیتنامه‌ها است

که به داده‌ها اضافه شد. بنابراین تمام آنچه در دسترس بود، مورد بررسی قرار گرفت (مگر آنکه خانواده‌های شهدای زن، وصیتنامه‌های عزیزانشان را تحویل مراجع رسمی ثبت این آثار نداده باشند).

نمودار ۱. فرایند پژوهش، به منظور دستیابی به مدل سبک زندگی زنان در عصر حاضر

دومین گام برای تحلیل داده‌های این پژوهش، کدگذاری وصیتنامه این شهدای گرانقدر است که در جدول شماره ۱ نشان داده شده است. لازم به ذکر است ترتیب این کدگذاری، صرفاً بر اساس ترتیب حروف الفبای خانوادگی این شهدای عالی مقام است.

جدول ۱. کدگذاری باز وصیتنامه شهدا

ردیف	نام و نام خانوادگی شهیده	کد
۱	شهیده نسرین افضل	A
۲	شهیده مهنوش ایزدی	B
۳	شهیده فهیمه سیاری	C
۴	شهیده مریم فرهانیان	D
۵	شهیده ایران قربانی	E
۶	شهیده زینب کمایی	F
۷	شهیده سیده طاهره هاشمی	G

مرحله سوم پژوهش، بیان وصیتنامه و دست‌نوشته این شهدا و کدگذاری باز و مفهوم‌سازی از نکات کلیدی متن است که در بردارنده وجوه مشترک تمامی مصادیق خود است. لازم به ذکر است برای اختصار، صرفاً وصیتنامه و دست‌نوشته این شهدای گرانقدر آورده می‌شود و از آوردن جداول مرتبط با کدگذاری باز خودداری می‌گردد.

در این جدول‌ها SH کد شهید و نشانگرهای A,B,C,D,E,F,G بیانگر کد مخصوص هر شهیده است (مراجعه به جدول شماره ۱).

در گام چهارم پژوهش، مفاهیم به دست آمده از تحلیل این وصیتنامه‌ها و دست‌نوشته‌ها، در نتیجه فرایند تجرید و تعمیم، در مقوله‌هایی که در جدول شماره ۲-۵ آمده است، جایگزین شده است. در این مقوله‌ها از تفاوت‌ها صرف‌نظر شده و طبقه‌ای ساخته می‌شود که بیانگر وجوه شباهت چند مفهوم با یکدیگر است.

این را باید افزود که دسته‌ای از مقوله‌ها در عنوان مشخصی گردآوری شده که مدل و طرح اولیه این پژوهش است و نظام معنایی ویژه‌ای را ارائه می‌نماید.

۱. وصیتنامه شهیده نسرین افضل

«ولاتحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله...» شهادت بالاترین درجه‌ای است که یک انسان می‌تواند به آن برسد و با خورش، پیامی می‌دهد به بازماندگان راهش.

«یا ایته‌ا النفس مطمئنه ارجعی الی ربک راضیه المرضیه، فدخلی فی عبادی وادخلی جنتی [یعنی:] ای نفس قدسی و دل آرام (به یاد خدا)! امروز به حضور پروردگارت باز آی که تو خوشنود (به نعمت‌های ابدی او) و او راضی به تو است. باز آی و در صف بندگان خاص من در آی و در بهشت من داخل شو!»

پروردگارا! سپاس که ما را در مبارزه با طاغوت و براندازی رژیم کفرپیشه و وابسته به شیطان بزرگ، آمریکای جهان‌خوار یاری فرمودی و به ما رهبری آگاه و پرتوان ارمغان نمودی تا ما را از تاریکی‌ها و ظلم رهانید و با ایجاد وحدت میان مردم مسلمان و شهیدپرور، نظام جمهوری اسلامی را در این سرزمین مقدس بنا نهاد.

خداوندا! به ما توفیق عبادت و اطاعت عنایت فرما و ما را از شرّ هوای نفس محفوظ بدار! بار خدا یا! به ما یاری کن تا با اسلام راستین آشنایی پیدا کرده و در عمل به تعالیم آن بکوشیم! ایزدا! ما را در کسب علم و ترویج فرهنگ قرآن و اسلام در مدارسمان یاری و موفق دار!

الها! به ما قدرتی عنایت کن که پرچم لا اله الا الله را در سراسر جهان به اهتزاز درآوریم! خداوندا! کشور اسلامی ما را از کشورهای تجاوزگر و سلطه‌طلب بی‌نیاز دار! بارالها! اخلاق اسلامی، آداب و عادات قرآنی را بر کشور عزیزمان ایران و مدارسمان حاکم بگردان! بار ایزدا! به رهبر کبیرمان امام خمینی، عمر و توفیق بیشتر عنایت دار تا با رهنمودهایش، مسلمین و مستضعفین جهان به استقلال و آزادی واقعی دست یابند!

خداوندا! ایران و اسلام را از شر کفار و منافقین و حيله‌های زورمداران شرق و غرب و نوکرانشان به دور دار! رزمندگانمان را در جبهه‌های حق علیه باطل پر توان و پیروز بدار! کریم! ما را در صدور انقلاب خونبارمان به جهان، توان ده و آن را تا انقلاب مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) استوار بدار!

همسر! بدان که من نسرین، کسی که تو را دوست دارد، شهادت را هم بسیار دوست می‌دارم، چون خدای خود را در آن زمان پیدا می‌کنم. از تو می‌خواهم اگر می‌خواهی فردی خداگونه و درس دهنده باشی، از امروز و این ساعت سعی کنی تماس خود را با خدای خویش بیشتر کنی و همین‌طور معلمی باشی جدی!

۲. وصیتنامه شهیده مهرنوش ایزدی

ای خدای بزرگ! آگاه باش که اینجانب تنها برای دفاع از دین و آیین تو به جبهه می‌روم، نه برای کسب مقام! خدایا! چیزی عزیزتر از جانم ندارم که فدایت کنم. با ایثار جانم، به سوی خدا می‌روم. می‌روم تا اسلام نرود! می‌روم تا خط امام بماند! می‌روم تا نوای مولایم حسین (علیه السلام)، سرور شهیدان اسلام را تکرار نمایم که فرمود هیئات من الذله!

۳. وصیتنامه شهیده فهیمه سیاری

این انقلاب، امروز به کسانی احتیاج دارد که متواضع باشند. امید است که در ظل توجهات حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، هر روز به پیشرفت بیشتر و بهتر معنوی نایل آییم. مهدیا! باز آی و دل پر غممان را مرهم نه!

خدایا! دردها مختلف و سطح بینش‌ها متفاوت است. کارهایم نه تنها به خاطر خدا نیست، بلکه به خاطر خودم نیز نیست. واقعاً از گذشت عمر خود به بطالت افسوس می‌خورم! خدایا! چقدر پستی و ذلت به همراه دارم؛ چقدر توشه راه کم و چقدر راه طولانی و بی‌پایان است.

خداوندا! از درگاہ خواستارم که در رابطه با اجتماع، خود را آن‌طور به من بشناسانی که خود می‌پسندی. خدایا! گمراهی و ذلت پوشیده را از درون من محو نما! خدایا! خوب شدن‌ها را از طریق خودت به من نمایان کن، نه کس دیگر!

خدایا! خوبی‌های به طریق غیر خودت را نزد من بی‌ارزش جلوه بده که رسیدن به آن برایم هدف نباشد! خدایا! امیدوارم این نوشته‌ها نیز از روی ریا نباشد! خدایا! چقدر پستی و ذلت در خویش احساس می‌کنم، اما افسوس که راه مشرکان را پیمودم؛ البته هوای نفس در این منزلت

بیکار نشست و کاری کرد که اکنون بدون هدف و واقعاً سرگردان و بی چیزم و رو به روی نعمات بیکران خداوند واحد نشسته‌ام!

خدایا! قدرتی ده که شناخت اصیلی از اسلام داشته باشم! خدایا! قدرتی ده که سنجش میان عمل خوب و بد خود را داشته باشم! ساعات عمر نزد ما مانند ظروفی هستند و خدا نکند که این ظروف پر از معصیت و گناه و خالی از معنویات اخلاقی باشد...

خدایا! قدرتی ده تا ظرف‌های درون خود را از معصیت پُر نسازیم! خدایا! قدرتی ده که ظرف‌های وجودی عمرمان را خالی نگذاریم. اگر کسی راهی را انتخاب نمود و آن مسیر «الی الله» بود، با اینکه به آن راه ایمان دارد، پس باید تمام اعمال خود را مورد بررسی قرار دهد تا از هدفی که دارد، منحرف نشود. در خود نگرستن، شهادت می‌خواهد و لازمه شهادت، ایمان و آگاهی است و با رفتن (شهادت) به حقیقت می‌پیوندد.

در هر جامعه‌ای دو نوع استاد وجود دارد: یکی استاد فیزیک و شیمی و... و دیگری، استادی که دانش او در رابطه با خدا باشد. استاد واقعی و عالم واقعی هم از نوع دوم است، ولی جامعه ما استاد از نوع اول را زیادتر داشته است. اکنون نیز بدبختی ما به خاطر همین کمبود استاد نوع دوم است. اگر در ادارات فساد اخلاقی است، اگر در آموزش و پرورش فساد اداری است و...، به خاطر کمبود این افراد است (چه زن و چه مرد).

اگر اختلافاتی میان مقامات بالاست، ریشه‌اش همین مسأله است. امید است که در ظلّ توجهات حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) هر روز به پیشرفت بیشتر و بهتر معنوی نایل آییم! مهدیا! باز آی و دل پر غممان را مرهم نه! خدا به همه توفیق اطاعت و عبادت عطا نماید! در پایان اگر به قم بازنگشتم، از اساتیدم سپاسگزاری نمایم که مرا به این راه الهی رهنمون ساختند. پس از شهادتم، برایم زیارت عاشورا قرائت نمایند! بعد از شهادت، اگر امکانش بود و زحمتی برای برادران پاسدار نبود، جسدم را برای تبرک به حرم مطهر حضرت معصومه (علیها السلام) به قم ببرید!

۴. وصیتنامه شهیده مریم فرهانیان

بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين. آنه خير ناصر و معين. وصیتم را با نام خدا، این بزرگ‌ترین بزرگ‌ترها، این یگانه مطلق، این فریادرس مستضعفان، این در هم کوبنده کاخ ستمگران و

یزیدیان، این منجی حق و عدالت، این فرستاده قرآن، این شنونده غم‌ها، این مشکل‌گشای دردها و... شروع می‌کنم.

انقلابی که با دادن خون هزاران شهید و هزاران معلول به اولین مرحله پیروزی خود رسید. انقلابی که در آن مردم، اسلام را، این کامل‌ترین دین را مبنای کار خود قرار دادند و از آن الهام گرفتند و وحدتی را که به دست آورده بودند، با توجه به دین اسلام و رهبری قاطع امام حفظ کردند.

قدر این رهبر را بدانید! همواره پشت او باشید! از امام پیروی کنید! به پیام‌ها، فرمان‌ها و دستورات اسلامی امام توجه کنید و سعی کنید از هر کلمه امام درس بگیرید! امام را تنها نگذارید! این هوای نفسی را که امام از آن سخن می‌گوید و سعی می‌کند آن را از وجودمان بزداید، ترک کنید! شما هم سعی کنید در این راه موفق شوید! سعی کنید خود را بشناسید که اگر خود را بشناسید، خدا را شناخته‌اید.

در هیچ کاری خدا را از یاد نبرید! همواره به یاد خدا باشید و با هم به مهربانی رفتار کنید! امام زمان را از یاد نبرید! همواره به فکر امام زمان باشید! همواره در راه اسلام باشید و برای تحقق بخشیدن به آرمان اسلام بکوشید و به قدرت الهی توجه داشته باشید که بالاتر و با عظمت‌تر از تمام قدرت‌هاست.

هیچ‌گاه قدرت خدا را از یاد نبرید! سعی کنید که هر چه بهتر تزکیه نفس کنید! چیزی را که امام این قدر درباره‌اش تکیه می‌کنند که تزکیه نفس کنید! چرا که در میان خطراتی که ما را تهدید می‌کنند، هیچ خطری بالاتر از این نفس نیست که گاه انسان را به انحراف می‌کشاند و خود انسان متوجه نمی‌شود.

قرآن بخوانید! زیرا قرآن تمام دستورات زندگی را به شما می‌گوید؛ نهج البلاغه و صحیفه سجاده هم همین‌طور.

مادر! اگر من سعادت شهادت را داشتم و شهید شدم، اصلاً ناراحت نباش! ما همه امانت هستیم و همه ما از دنیا می‌رویم، زیرا این دنیا آزمایشگاهی است که خداوند بندگان خود را در آن مورد آزمایش قرار می‌دهد. این ما هستیم که باید سعی کنیم و از این امتحان که بالاترین امتحان‌هاست، سربلند بیرون بیایم و در قیامت پیش خدا سرافکنده نباشیم.

یادم هست در آخرین جلسه گفتگویی که با برادر شهیدم داشتم، درباره معاد برایم صحبت می‌کرد و می‌گفت در فکر آخرت باشید و بعد از این جلسه بود که مقام شهادت را به دست آورد.

از صمیم قلب به او تبریک می‌گوییم و از خدا می‌خواهم صدقاتی همانند شهیدان به من عطا کند. سعادت این را بدهد که تنها در راه او قدم برداریم و برای رضای او کار کنیم. شهید کسی است که به آخرین مرحله کمال خود رسیده و راهش را با آگاهی، ایمان و خلوص می‌پیماید و همیشه پیروز و جاوید است.

به ولایت فقیه ارج بنهیم و بدانیم که الان امام خمینی بر ما ولایت دارد. بدانیم تنها در این صورت در دنیا و آخرت موفق می‌شویم که با یکدیگر صمیمی باشیم و با دشمن مقابله کنیم؛ چه دشمنانی که در درون ما هستند و چه دشمنان بیرونی.

من هم مانند برادر شهیدم (مهدی) هر چه یادم آمد نوشتم و اگر در گفتارم اشتباهی هست، به بزرگی خودتان ببخشید!

5. وصیتنامه شهیده ایران قربانی

پس از گناهانم به درگاه تو این ذره ذره وجودم پناه می‌برم! از تو می‌خواهم در همه حال به یادم باشد که در همه حال به یاد تو خواهم بود. اما ای بزرگ‌تر من! پناهگاه من! از بلاهای سختی که پرده‌ها را باز می‌کنند و رسوایم می‌سازند، دورم گردان و همیشه یاری‌ام کن که مردنم، زیستنم و کار، درس، زندگی و هدفم، به خاطر تو و برای تو باشد!

آری! خدا یا! اگر تو یاری‌ام کنی، هیچ قدرتی قادر نخواهد بود در راهم که همان فی سبیل الله است، سد راه من شود. پس در همه حال یاری‌ام کن که من قسم می‌خورم، دین تو را یاری کنم. چرا نظام‌های استبدادی از نشر دین جلوگیری می‌کنند؟ باید نگاهی بر مکتب پر خون اسلام بیندازیم و ببینیم این اسلام چیست که این قدر مزدوران شرق و غرب را به وحشت انداخته است و چرا این بیگانگان نمی‌خواهند قانون خدا میان توده محروم جهان برپا شود؟!

اگر نگاهی بر گذشته تاریخ اسلام بیندازیم، می‌بینیم که همیشه پیروان راستین اسلام مظلوم شده‌اند و مظلوم‌وار به شهادت رسیده‌اند و هیچ موقع نگذاشته‌اند اسلام آن‌طور که هست، در جامعه برپا شود.

فقط تا آنجایی اسلام را قبول کرده‌اند که با منافع آنها سازگار باشد؛ مثلاً در زمان طاغوت، شاه می‌گفت اسلام و اسلام و هر هفته می‌رفت قبر امام هشتم را زیارت می‌نمود، حال آنکه بویی از اسلام در کشورش دیده نمی‌شد؛ چرا که در مقابل سخنان امام ایستاده بود.

امام می گفت: ای امت! ای مردم اسلام! درخواست و آزادی شما را زیر پا گذاشته‌اند و در مقابل این سخن امام، مستشاران اسرائیلی می گفتند: ما به شما آزادی می دهیم و آن این است که: هی نگویید اسلام در خطر است! علیه اسرائیل هم چیزی نگویید! علیه مقامات اول کشور هم چیزی نگویید و دیگر هر چه بگویید، آزادید! آری این است معنای اسلامی که طاغوت‌ها برای ما به ارمغان می آوردند.

ولی اسلامی که امامان و پیامبر ما معرفی می کنند، اسلام راستین است؛ اسلام تشیع سرخ علوی و تشیع رسول خدا است که به دست علی (علیه السلام) رساند و دیگری اسلام تشیع سیاه صفوی؛ تشیع که با نام مذهب، مذهب را می گویند و با نام اسلام، اسلام را می گویند. بلی! روحانیت مرتجع که فقط جز روضه خوانی چیزی بلد نبودند و درد و دل توده محروم و زاغه نشین جامعه را می دانستند و فقط به فکر خود بودند، به دنبال خوش گذرانی‌های زندگی خویش بودند.

آن‌هایی که هیچ وقت به خودشان این اجازه را ندادند که علیه طاغوت‌ها بپا خیزند و اسلام راستین را برای توده مردم معرفی نمایند، زیرا می دانستند و می دانند که با برقراری اسلام راستین و آگاهی یافتن مردم نسبت به اسلام و قانون خدا و زندگی علی (علیه السلام) و رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)، عمر اینها به پایان رسیده است و به خاطر همین مسأله است که همیشه مخالف اسلام و نشر آن میان توده مردم بوده و دشمن سرسخت روحانیت مبارز بودند.

بلی! اسلام بدون روحانیت، مانند کشور بدون طبیعت است؛ البته نه روحانیت مرتجع، چون شریعتمداری و مقدم مراغه‌ای، مزدوران جاده صاف کن امپریالیسم، بلکه آن روحانیتی که همیشه برای اسلام و برای مردم فکر کند؛ همانند رهبر عالی قدر انقلاب، حضرت امام خمینی که عمر خود را با خدمت کردن به اسلام گذراند و می گذراند.

بلی! چون نشر اسلام راستین در میان مردم، باعث می شود مردم حق را از باطل دریابند و بپا خیزند و نظام استبدادی طاغوتیان را به لرزه در آورند. اسلام منادی آزادی است! اسلام منادی برپاداشتن عدالت اجتماعی است! اسلام منادی علم و دانش است! اسلام منادی برابری و برادری مردمان است، ولی رژیم‌های استبدادی مخالف اینها هستند و اینها را باعث زدوده شدن دستشان به ثروت خدادادی مردم می دانند. به خاطر همین مسأله است که همیشه اسلام را می کوبند و مخالف نشر آن در میان مردم می شوند.

آری! مکتب اسلام، مکتبی است که همیشه با ظلم، شرک و کفر درافتاده، با جور و ستم، خیانت و چپاول مبارزه کرده و همیشه مردم را تشویق نموده تا علیه جباران، جنایتکاران، مفتخوران و بهره‌کشان بپا خیزد و حق خود را از حلقوم این استثمارگران خون‌آشام بدرآورد.

بلی! در هر انقلابی که می‌نگریم، فقط به یک جنبه نگاه می‌کنند و آن جنبه مادی است؛ ولی اسلام دینی است جاویدان و جامع، یعنی از مادی گرفته تا معنوی، از اجتماعی گرفته تا سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، بشر را در نظر دارد و برای هر چیز حدود قانونی تعیین کرده است.

اگر اسلام آن‌طور که هست میان مردم برقرار شود، دیگر راهی برای مزدوران شرق و غرب باقی نخواهد ماند. اسلامی که علی برای ما معرفی می‌کند، فاطمه برای ما معرفی می‌کند.

ان شاء الله اسلام راستین و جامعه توحیدی در انقلاب سرخ مهدی (عجل الله تعالی و فرجه الشریف) برقرار خواهد بود! پس حالا وظیفه ماست که درون خود را از تمام آلودگی‌ها پاک کرده و در انتظار قیام مهدی موعود باشیم. هر گونه هوی و هوس زودگذر زندگی را از خود دور کنیم و همیشه به یاد خدا باشیم که خداوند همیشه به یاد ما خواهد بود.

پس حالا ای خدای من! چگونه درد این قلب آتش‌گرفته‌ام را برایت بازگو کنم. خدایا! چگونه وصیتی کنم که بعد از مرگم برای همه سفید باشد؟! تنها وصیتی که بیشتر در قلبم لانه کرده است، می‌توانم بگویم: که خدا!... ای خدا!... ای خدای من!

همیشه دلم می‌خواست شمعی باشم بر تاریکی‌ها روشنایی بخشم
 همیشه دلم می‌خواست کوهی باشم و در مقابل کاخی بایستم.
 همیشه دلم می‌خواست آزادی باشم و قفس‌ها را بشکنم.
 همیشه دلم می‌خواست خون باشم و تشکیل دریا دهم.
 همیشه دلم می‌خواست گلوله باشم و سینه خصم را بشکافم.
 همیشه دلم می‌خواست فریاد باشم و جهان را با فریادم پر سازم.
 همیشه دلم می‌خواست الگو باشم و نمونه؛ نمونه مقاومت در راه خدا.
 و همیشه دلم می‌خواست گریه باشم تا برای دردمندان بگیریم. اما ای خدایم! در همه حال به یادم باش که در همه حال به یاد تو خواهم بود.

۶. وصیتنامه شهیده زینب کمایی

خدایا! نگذار نقاب نفاق و بی‌طرفی بر چهره‌مان افتد و در این هنگامه جنگ، حسین را تنها گذاریم. اینها از یزید بدترند و جایگاهشان اسفل السافلین است؛ ماذا وجدك من فقدك و ماذا فقد من وجدك: چه یافت آن کسی که تو را گم کرد و چه گم کرد آن کس که تو را یافت؟! به دلیل اینکه هر مسلمانی باید وصیتنامه‌ای داشته باشد، آخرین حرف‌های خود را برای دوستان و خانواده و تمام عاشقان شهادت می‌نویسم.

راه این شهیدان به خون خفته را ادامه دهید! هیچ‌گاه از پشتیبانی امام سرد نشوید! همیشه سخن ولی فقیه را به گوش جان بشنوید و بکار بندید! چون هر کس روزی به سوی خدا باز خواهد گشت. همیشه به یاد مرگ باشید تا کبر و غرور و دیگر گناهان شما را فرا نگیرد! نمازهایتان را فراموش نکنید! برای سلامتی امامان همیشه دعا کنید! در انتظار ظهور مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) باشید! مادر جان، تو که از بدو تولد همیشه پرستار و غمخوار من بودی، حال که وصیتنامه مرا می‌خوانی خوشحال باش که از امتحان خدا سربلند بیرون آمده‌ای! هرگز در نبود من ناراحت نشو، زیرا که من در پیشگاه خدای خود روزی می‌خورم و چه چیزی از این بهتر که تشنه‌ای به آب برسد؛ عاشقی به معشوق.

مادر جان! می‌دانم که برای رساندن من به این مرحله از زندگی زحمات بسیار کشیده‌ای، به همین دلیل تو را به رنج‌های حضرت زینب (سلام الله علیها) قسم می‌دهم مرا حلال کن و مرا دعای خیر بفرما!

در آخر از همه شما خواهران و برادران عزیزم و تمام دوستانم تقاضا دارم که مرا حلال کنید! اگر من باعث ناراحتی شده‌ام، مرا ببخشید! شما را به خون جوشان حسین (علیه السلام) قسمتان می‌دهم دعا برای امام را فراموش نکنید!

۷. دست‌نوشته شهیده سیده طاهره هاشمی

نامه‌ای می‌نویسم برای تو دوست در جنگم! ای دوست جان بر کفم! ای دوست شریفم! نامه‌ای که شاید، ذره‌ای از غم آن کوه مشکلات که بر سرت فرود آمده، بکاهد! هر چند که این نامه برایت سودی ندارد. برای تویی که در سنگر به مداوای مجروحان جنگ، اعم از ایرانی یا غیرایرانی می‌پردازی!

من این نامه را می‌بایست برای دوستانم می‌نوشتم، اما روزگار را چه دیدی؟! باید نوشت برای تو که حتی یک لحظه شاید نتوانی به این نامه نظری بیفکنی، چون مجروحان در جلویت صف کشیده و رگبار مسلسل و توپ و نارنجک بالای سرت در پروازند.

ای کاش می‌توانستم با تو به جبهه آیم، مسلسل‌ها را در آغوش گیرم، اما می‌دانم که چه خواهی گفت! بله! من سنگر دیگری دارم و سنگرم را همچون تو حفظ خواهم کرد. همچون تو که با وسایل اولیه بسیار کم و غذای اندک در خط مقدم جبهه‌ای!

شاید بر من عیب بگیری که چرا به آگاهی دوستان و همشهریانم نمی‌پردازم. می‌دانم! اما آگاهی دادن به کدامین مردم؟! به مردم جان بر کف شهرم؟! نه! می‌دانم که نمی‌گویی! زیرا باید به اشخاصی آگاهی داد که چشم‌ها را بسته و گوش‌ها را پنبه گذاشته و به شعار دادن سر چهارراه‌ها مشغولند. شعار مرگ بر آمریکایی که معنی آن سازش با آمریکاست.

آن‌ها می‌گویند که باید در این جنگ، حق با باطل سازش کند. باید میانجیگری را پذیرفت و ملتی را که بیست سال زیر ستم بعثیان بود، تنها گذاشت. آنها با شایعه‌سازی می‌خواهند مردم را گول بزنند، اما قرآن دستور داد برای شایعه‌سازان قتل و اسیری و لعنت است. می‌دانم که تو تنها برای ملت ایران نمی‌جنگی، بلکه برای ملت عراق هم می‌جنگی. ملت جان بر کف و شهید داده ما و عراق، پشتیبان تو هستند!

اگر تو شهید شوی، صدها تن بعد از تو می‌آیند و سنگرت را حفظ خواهند کرد. ملتی که برای هر قطعه از این میهن خون‌ها فدا کرد، دیگر سازش با نوکران آمریکا و شوروی را جایز نمی‌دانند. می‌دانم که تو تا آخرین قطره خون خواهی جنگید، زیرا تو فرزند خلف کسانی هستی که در جهان همیشه علیه ستم می‌شوریدند و تو هم مانند آنها پیروز خواهی شد، زیرا امامان، این بت‌شکن عصر گفت: آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند! و در جای دیگر گفت: ما مرد جنگیم! آقای کارتر نباید ما را از جنگ بترساند!

البته به یاری خداوند، زیرا این خداوند بود که آمریکا را در حمله نظامی به ایران در طبرس نابود کرد. شن‌های بیابان، این مأموران الهی چون ابابیل بر سرشان ریخت و تمام آن تجهیزات را نابود کرد.

این بار هم کید شیطان بر هم ریخت، چون خداوند در قرآن فرمود: «ان کید الشیطان کان ضعیفا: بلی! حيله شیطان ضعیف است.» زیرا در این زمان هم به یاری خدا و هوشیاری ملت و بیداری ارتش و جان بر کفان سپاه و بسیج، مانع رسیدن آمریکا به هدف شومش گردید.

من به تو خواهرم و برادرم که در سنگرید، پیام می‌دهم که خواهم آمد و انتقام خون‌های به ناحق ریخته را خواهم گرفت. نگرانی من و تو، ای خواهرم! این است که مبدا سازشی صورت گیرد، خون‌های شهیدان به هدر رود و نتوانیم ندای امام را به گوش جهانیان برسانیم که ندای امام، همان ندای اسلام است، اما می‌دانم که هرگز سازشی صورت نخواهد گرفت، زیرا تمام ارگان‌های مملکتی در دست ملت و نمایندگان ملت است.

من و تو ای دوستم! با هم به جنگ اسرائیل که فلسطین را اشغال کرده است می‌رویم و از آن‌جا به سادات‌ها، شاه حسن‌ها و حسین‌ها و ملک خالدها خواهیم گفت که به سراغتان خواهیم آمد. دوباره فلسفه شهادت را زنده خواهیم کرد و صف‌های طولانی برای شهادت تشکیل خواهیم داد. روزه خون خواهیم گرفت!

جدول ۲. رسالت‌های فردی زن

ردیف	مقوله
۱	ویژگی‌های نفس پاک و مطمئن مطمئن و دل آرام (به یاد خدا). / راضیه (که تو خشنود به نعمت‌های ابدی او هستی) / مرضیه (و او راضی از تو است).
۲	عبودیت و اطاعت‌پذیری از مولا / آشنایی با اسلام راستین (تقویت بنیه اعتقادی) / توجه به شاهد بودن خدا / توجه به معاد / معاد و لزوم عمل صالح / توجه به نعم الهی و شکر آن و شاکر بودن / فدای همه هستی در راه خدا / اطاعت / عبادت / شروع کار با یاد خدا / استعانت از خدای متعال / شناخت خدا با اوصافی همچون بزرگ‌ترین بزرگ‌ترها، یگانه مطلق فریادرس مستضعفان، در هم کوبنده کاخ ستمگران و یزیدیان، منجی حق و عدالت، فرستاده قرآن، شنونده غم‌ها، مشکل‌گشای دردها / دار دنیا، دار امتحان / توجه به مرگ / لزوم نوشتن وصیتنامه / وصیتنامه داشتن / اعتقاد به معاد / اعتقاد به روزی خوردن شهدا نزد خدا / مصایب امتحانات الهی

ردیف	مقوله	
۳	بالا بردن توان اخلاقی	مراقبه نسبت به هوای نفس / خلوص / توجه به گناهان مخفی و باطنی و پرهیز از آن / کسب رضایت خدا در همه امور / اخلاص / روحیه ایثار و از خودگذشتگی / قدردانی از اساتید / مبارزه با هوای نفس / تزکیه نفس / تلاش برای سربلند بیرون آمدن از امتحانات الهی / دائماً به فکر آخرت بودن / اخلاص و کسب رضایت خدا / تواضع / استعانت از خدا و پناه بردن به او / استعانت از خدا در همه امور / اخلاص در تمام امور / پاک کردن درون از آلودگی‌ها / روحیه توکل و استعانت به خدا / اعتقاد به مرگ و معاد، عامل دوری از کبر و غرور و گناهان دیگر /
۴	تسلط بر احکام فردی	عمل به احکام و دستورات دینی / عمل به دستورات دینی
۵	علم‌آموزی	تلاش در جهت کسب علم
۶	مهدویت	توجه به حضور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) / فرهنگ انتظار و مهدویت / توجه به حضور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و فرهنگ انتظار و مهدویت / به یاد و فکر امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بودن / منتظر قیام مهدی بودن / فرهنگ انتظار /
۷	توجه به عمر	توجه به سرمایه عمر و افسوس بر بطلالت گذراندن آن / توجه به سرمایه بودن عمر / لزوم پرهیز از گناه در طول عمر / لزوم کسب اعمال صالح در طول عمر /
۸	ملاک پیشرفت حقیقی	پیشرفت معنوی / کسب اعتقاد اصیل / کسب بصیرت نسبت به راه / تقویت اعتقادات با ایمان و عمل صالح و مراقبه دائمی
۹	توجه و توسل به قرآن و اهل بیت (علیهم السلام)	توجه به زیارت عاشورا / توجه و روی آوردن به اولیا الله، چون حضرت معصومه (علیهاالسلام) / خواندن قرآن / خواندن نهج البلاغه و صحیفه سجادیه
۱۰	خودشناسی	شناخت خود
۱۱	یاد خدا	یاد خدا در همه حال / یاد و ذکر خدا / یاد خدا بودن / به یاد خدا بودن در همه حال / دعا و یاد خدا / اهمیت به نماز / عشق به خدا

جدول ۳. رسالت‌های خانوادگی زن

ردیف	مقوله
۱	در ارتباط با پدر و مادر توجه کردن/ قدردان مادر بودن/ قدردانی از زحمات مادر/ طلب حالیت
۲	در ارتباط با همسر لزوم عشق به همسر/ وصیت به همسر مبنی بر خداگونه بودن، جدیت در شغل معلمی
۳	در ارتباط با فرزندان توجه به اینکه فرزندان امانت الهی هستند/ تربیت نسل صالح

جدول ۴. رسالت‌های سیاسی زن

ردیف	مقوله
۱	شهید و شهادت توجه دادن به آیاتی که در مورد شهادت است/ مقام شهید و شهادت/ پیام شهید به آیندگان/ عشق به شهادت/ فدا کردن همه هستی در راه خدا/ روحیه ایثار و از خودگذشتگی/ راه دستیابی به شهادت: آگاهی/ ایمان/ اثر شهادت: پیوستن به حقیقت/ شهادت سعادت است/ ویژگی شهید: صداقت/ رسیدن به آخرین مرحله کمال خود/ انتخاب راه با آگاهی/ انتخاب راه با ایمان/ انتخاب راه با خلوص/ اثر شهادت: پیروزی/ جاودانگی/ لزوم نگه داشتن یاد و خاطره شهدا و ادامه دادن راه آنها/ اهمیت شهادت
۲	بصیرت نسبت به دشمن طاغوت/ رژیم کفرپیشه/ رژیم وابسته به شیطان بزرگ، آمریکای جهانخواه/ کفار/ منافقین/ زورمداران شرق/ زورمداران غرب/ نوکرائشان/ لزوم دشمن‌شناسی/ دشمن‌شناسی و تحقیر دشمن/ عزت در مقابل دشمن
۳	ویژگی‌های رهبر آگاه/ پرتوان/ رهاننده از ظلم و تاریکی/ عامل وحدت/ برپاکننده حکومت اسلامی/ معرفی امام به عنوان مبارز علیه طاغوت
۴	قدردان رهبر بودن شکر از نعمت رهبر/ دعا برای سلامتی و توفیق رهبر/ قدردان رهبر/ ارج نهادن ولی فقیه او/ معرفت به اینکه او ولی ماست/ دعا برای سلامتی رهبر

ردیف	مقوله
۵	عوامل ایجاد حکومت اسلامی رهبر آگاه و مقتدر / وحدت مردم / مقاومت (شهیدپرور / استعانت از خدا در همه جا از جمله موقعیت های سیاسی / نمونه های یاری خدا: شکست آمریکا در طیس / یاری خدا / هوشیاری ملت / بیداری ارتش / جان بر کفان سپاه / وجود بسیج
۶	در عرصه بین المللی قدرت برپایی پرچم لا اله الا الله در سراسر جهان / ایجاد حکومت جهانی / استقلال و آزادی از کشورهای تجاوزگر و سلطه طلب / عزت مندی در برابر کشورهای تجاوزگر و سلطه طلب / کوشش در راه تحقق بخشیدن آرمان اسلام / توجه به قدرت بی نهایت الهی در برابر همه قدرت های پושالی / توجه به قدرت لایزال الهی / لزوم حمایت از مستضعفان در همه جای جهان / عدم سازش با دشمن
۷	اطاعت پذیری از ولایت فقیه نتیجه توجه به فرمایشات رهبر در جهان: رسیدن به استقلال / دستیابی به آزادی واقعی / پیروی از رهبر / پشتیبانی از رهبر / حمایت از رهبری / گوش به فرمان رهبر بودن و اطاعت پذیری
۸	جهاد و دفاع مقدس ویژگی دفاع مقدس: حق علیه باطل / هدف از جهاد: دفاع از دین / حفظ اسلام / حفظ خط امام / حفظ عزت
۹	ویژگی مسئولان نظام تواضع / اخلاق مداری / مبارزه با ظلم و ستم / حفظ عزت در مقابل دشمن / مسئولیت حفظ خون شهدا / رساندن پیام جهانی اسلام به جهان / عدم سازش با مستکبران
۱۰	ویژگی های انقلاب دادن خون هزاران شهید و هزاران معلول / اسلام راه این کامل ترین دین را مبنای کار خود قرار دادند / وحدت / رهبری قاطع امام / دموکراسی و توجه به آراء مردم
۱۱	عملکرد مخالفان اسلام به شهادت رساندن مسلمانان راستین / مخالفت با اجرای صحیح اسلام / پذیرفتن اسلام تا آن جا که منافعشان اقتضا می کند
۱۲	ویژگی اسلام راستین اسلامی که پیامبر و امامان به ما معرفی می کنند / مبارزه دائمی با شرک و کفر و ستم و خیانت / تشویق مردم به مبارزه با جباران و جنایتکاران و بهره کشان / گرفتن حق مظلومان / توجه به همه ابعاد زندگی، اعم از مادی، معنوی، اجتماعی و سیاسی
۱۳	ویژگی روحانی نماها به فکر مال اندوزی خود بودن و غفلت از حال فقرا و محرومان / عدم مخالفت با طاعت های زمان / عدم معرفی اسلام راستین

ردیف	مقاله
۱۴	ویژگی مردم درون نظام صمیمیت با یکدیگر/ مقابله با دشمن درونی و بیرونی/ پشتیبانی از دین الهی/ بصیرت/ هدایتگری/ مبارزه با زراندوزان و حرامخواران/ رهایی بخش و آزادی بخش/ مایه وحدت و وحدت آفرین/ مبارزه با ظلم و طاغوت/ الگوی جهاد و مقاومت در راه خدا/ دستگیر درمندان و مظلومان عالم/ منافق و بی‌تفاوت نبودن/ ولایت‌پذیری/ روحیه تبری/ ادامه دهنده خون شهدا/ حمایت از رهبری/ گوش به فرمان رهبر بودن و اطاعت‌پذیری/ در خط مقدم بودن، حتی با کمترین امکانات/ لزوم امر به معروف و نهی از منکر/ عدم سازش با دشمن/ دفاع از اسلام تا آخرین قطره خون/ توجه به ضعف شیطان و قدرت انسان با یاری خدا/ همراهی مردم با ولی فقیه/ دشمنی و مبارزه با اسرائیل و طایفه همه مسلمانان/ مبارزه با عمال مستکبران در عالم/ ایستادگی در مقابل ظلم و استکبار تا پای جان
۱۵	ویژگی روحانی اصیل اصل را اسلام را قرار دادن/ توجه به خواسته‌های مردم/ خدمت به اسلام و مردم
۱۶	اثر ترویج اسلام راستین بصیرت نسبت به حق و باطل/ مبارزه با طاغوت‌های زمان/ برپایی عدالت اجتماعی/ ترویج علم و دانش
۱۷	علت مخالفت با ترویج اسلام راستین به جهت بصیرت مردم نسبت به طاغوت‌ها و مخالفت کردن با آنها/ کوتاه شدن دست طاغوت‌ها از اموال مردم

جدول ۵. رسالت‌های فرهنگی - اجتماعی زن

ردیف	مقاله
۱	علم‌آموزی تلاش در جهت کسب علم
۲	روابط اجتماعی مهربانی با یکدیگر/ صمیمیت با یکدیگر
۳	حضور در اجتماع تلاش در ترویج فرهنگ قرآن و اسلام/ حضور فعال در مدارس/ لزوم ایجاد نظام تربیتی در مدارس بر اساس اخلاق اسلامی، آداب و عادات قرآنی/ جدیت در شغل معلمی/ حضور زن در نقش پرستار در صحنه‌های مختلف

مقوله	ردیف
توجه به اخلاق اسلامی، آداب و عادات قرآنی/ در صحنه اجتماعی خداگونه بودن/ کسب بصیرت نسبت به راه/ برپایی عدالت اجتماعی/ ترویج علم و دانش/ بصیرت نسبت به حق و باطل/ توجه دادن دیگران و لزوم امر به معروف/ هر کس متناسب با جایگاه خودش باید به وظیفه‌اش عمل کند/ لزوم امر به معروف و نهی از منکر	۴

مفاهیم به دست آمده از جدول‌هایی که در آن، وصیتنامه‌ها و دست‌نوشته‌ها تحلیل شده‌اند، در نتیجه فرایند تجرید و تعمیم، در مقوله‌هایی که در جدول شماره ۲-۵ آمده، جایگزین شده است. در این مقوله‌ها از تفاوت‌ها صرف‌نظر شده و طبقه‌ای ساخته می‌شود که بیانگر وجوه شباهت چند مفهوم با یکدیگر است.

این را باید افزود دسته‌ای از مقوله‌ها در عنوان مشخصی گردآوری شده که مدل و طرح اولیه این پژوهش است و نظام معنایی ویژه‌ای را ارائه می‌نماید.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تدوین الگویی برای زن امروزی، با بررسی وصیتنامه شهدای زن و با استفاده از نظریه داده بنیاد انجام شد. نتایج این پژوهش کیفی، منجر به ترسیم الگویی همه‌جانبه از یک زن مسلمان با در نظر گرفتن قابلیت‌های وی شد.

بر این اساس، مستندات فوق که شرح آن در جداول آمده است، از بانوانی انتخاب شده بود که وصیتنامه آنان موجود بود و به صورت مختصر زندگینامه این عزیزان آورده می‌شود: (لازم به ذکر است منابع برای دستیابی به زندگینامه این بزرگواران، بسیار اندک و مختصر بود).

شرکت‌کنندگان در پژوهش

۱. شهیده نسرين افضل:

نسرين افضل در سال ۱۳۳۸ در خانواده مذهبی در استان فارس متولد شد و روزها و سال‌های کودکی را به عطر رأفت و عطوفت مادری نیک‌روش و به همت و اهتمام پدری مخلص و متدین گذراند.

وی در دوران تحصیل، به عنوان یکی از دانش آموزان پرشعور، بر بسیاری از نابسامانی‌ها در رژیم طاغوت، خردمندانه اعتراض کرد؛ تا جایی که مورد تعقیب نیروهای امنیتی قرار گرفت. این شهیده پس از پایان تحصیل در دوره دبیرستان، با روحی سرشار از پیوستگی به درگاه احدیت با حضور مؤثر در کمیته امداد سپاه و جهاد سازندگی و با خدمت به محرومان روستایی، بیشترین قرب به پروردگار را کسب نمود.

در آغاز سال ۱۳۶۰، نسرین از فقر فرهنگی شدید کردستان آگاه شد و با برادر بزرگوارش احمد افضل (مفقودالثر) در مورد رفتن به آن منطقه به مشورت پرداخت. در همین زمان بود که جهاد اعلام کرد جهت رشد هر چه بیشتر فرهنگی خواهران کردستان، احتیاج است که تعدادی از خواهران متعهد به آن خطه عزیزت نمایند و مجدانه به کار بپردازند.

دگر بار شهیده افضل، فضیلت الهی خویش را هویدا کرد و با کوشش فراوان، خواهران دیگری را جمع نمود و با مشورت با علمای شهر، راهی کردستان شد. چیزی نگذشت که گوهر وجود وقف الهی شده نسرین عزیز بر همه نمایان شد و همه ارگان‌ها سعی در به خدمت گرفتن او داشتند، اما او که هدفش به جز قرب الهی نبود تا آنجا که در توانش بود ارگان‌های ضعیف و مردم محروم آنجا را توان الهی می‌بخشید.

وی به خاطر نیاز شدید آموزش و پرورش به مربی، با عنوان مربی تربیتی در مهاباد مشغول به کار شد و هم‌زمان معلمان نهضت سوادآموزی نیز تحت تعلیم او قرار گرفتند.

وی در سال ۱۳۶۱ با یکی از پاسداران ازدواج کرد و پس از ازدواج، با وجود فعالیت زیاد اجتماعی، آن‌گاه که به کاشانه‌اش بازمی‌گشت، با ذوق و ظرافتی ستودنی، خانه ساده و بی‌پیرایه را به بهشتی روح‌بخش تبدیل می‌کرد.

این شهیده در آخرین شب فروزندگی‌اش، با وجود تب شدید و بیماری از همسرش خواست که او را به مجلس دعای توسل برساند. با وجود پافشاری همسرش برای استراحت، در مراسم دعا حضور یافت و به گفته دوستانش، آن شب مثل همیشه به شدت منقلب بود.

مراسم دعا و نیایش به پایان رسید و این شهیده، در حالی که برای مراجعت به منزل سوار اتومبیل بود، مورد اصابت گلوله دشمن قرار گرفت و از آنجا که همیشه آرزو داشت مانند شهید مطهری به شهادت برسد، پس از یک سال حضور در مهاباد، در شامگاه دهم تیر ۶۱ در اوج خلوص و خدمت به اسلام به آرزوی دیرین خود رسید (برگرفته از پایگاه <http://www.basij.ir> سازمان بسیج مستضعفین).

۲. شهیده مهنوش ایزدی:

این شهیده بزرگوار، در سال ۱۳۴۵ در خانواده‌ای مذهبی در روستای «کجایی» از توابع نورآباد دیده به جهان گشود. دوران تحصیلی ابتدایی و راهنمایی را با موفقیت سپری کرد. پس از شهادت برادرش، عشق و علاقه‌اش به انقلاب و حفظ و حراست از میهن اسلامی، او را به جبهه‌های نور علیه ظلمت کشاند.

سرانجام در مورخه ۶۲/۵/۱ در جبهه «حاج عمران پیرانشهر»، پس از حماسه‌آفرینی‌های فراوان به درجه رفیع شهادت نایل آمد. (برگرفته از <http://zananebehsht.persianblog.ir> زنان بهشت).

۳. شهیده فهیمه سیاری:

فهیمه سیاری در بهار سال ۱۳۳۹ در ماه محرم در تهران و در خانواده‌ای مذهبی چشم به جهان گشود. در میان همکلاسی‌هایش، از نظر اخلاقی و درسی شاگرد ممتاز و برجسته‌ای بود. با اینکه سنش کم بود، همراه مادر و خواهر در جلسات قرآنی، احکام و اصول و عقاید شرکت می‌کرد. سال‌های ۱۳۵۶ تا ۱۳۵۷ و در تب و تاب انقلاب، در مسجد ولیعصر زنجان، به فعالیت‌های انقلابی پرداخت. وی در سال ۵۷ در رشته ریاضی فیزیک با معدل ممتاز از دبیرستان آزرم فارغ‌التحصیل شد.

بعد از گذراندن دوران دبیرستان برای فراگیری متون مذهبی به شهر قم (در مکتب توحید حوزه علمیه خواهران) مهاجرت کرد. فعالیت‌های انقلابی‌اش را به همراه پدر و دوستانش ادامه داد و تصمیم گرفت حضور بیشتری در جبهه داشته باشد. به همین جهت از پدر و مادر اجازه گرفت و به همراه سه تن از خواهران طلبه و دانشجوی کوله‌بار رسالت را بستند و رو به سوی شهر بانه نهادند. فهیمه از طریق باختران عازم سنندج شد و در تاریخ ۶ آذرماه سال ۵۹ آن‌جا را به قصد سقز و بانه ترک کرد. ناگهان صدای رگبار گلوله در فضا پیچید و فهیمه به آرامی سرش را بر زانوی دوستش گذارد. در این زمان، خواهری که فهیمه سرش را روی زانوی او گذاشته بود، برای پانسمان دست یکی از خواهران قصد پیاده شدن کرد که نگاهش به خون سرخ فهیمه افتاد. چشم راست فهیمه، چون شقایق سرخی به گل نشسته و او به آرامی و بی صدا بر محمل ملائک سوی ابدیت بال گشود، راز سجده فرشتگان بر آدم خاکی را فاش نمود و معراج یک زن را به تصویر کشید (برگرفته از شمسی خسروی (خاطرات شهیده فهیمه سیاری)، ۱۳۹۵).

۴. شهیده مریم فرهانیان:

شهید مریم فرهانیان در ۲۴ دی ماه سال ۱۳۴۲ در آبادان در خانواده‌ای متوسط و مذهبی به دنیا آمد و در ۱۴ سالگی با کمک برادر رشیدش «شهید مهدی فرهانیان»، خود را مجهز به سلاح معرفت الهی کرد.

این شهید بزرگوار با اوج گیری مبارزات مردم در جریان انقلاب اسلامی در تظاهرات و راهپیمایی های مردمی علیه حکومت شاهنشاهی شرکت کرد و با پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی و تشکیل سپاه پاسداران به جمع این خیل عاشق پیوست، دوره های آموزشی را با موفقیت به پایان رساند و با آغاز جنگ تحمیلی، شهر آبادان را ترک نکرد و دوشادوش برادران رزمنده به دفاع از خاک کشورش پرداخت.

شهیده مریم فرهانیان در سن ۱۷ سالگی در بیمارستان امام خمینی (رحمة الله) آبادان مشغول امدادگری شد و به مدت سه سال به کار امدادگری و پرستاری از مجروحین جنگ در بیمارستان های مختلف آبادان ادامه داد.

در این مدت، یک بار به شدت زخمی شد و به اجبار در بیمارستان بستری گشت. این شهید بزرگوار در غروب سیزدهم مرداد ماه سال ۱۳۶۳، در حالی که همراه با دو تن از خواهران همکارش بر مزار شهیدی که بنا به وصیت مادرش سالانه به جای او بر سر مزار پسر شهیدش حاضر می شدند، مورد اصابت ترکش خمپاره دشمن بعضی قرار گرفتند و دو خواهر همراه او زخمی شدند و مریم به فیض شهادت نایل شد (برگرفته از (کتاب داستان مریم) امیریان، ۱۳۸۶).

۵. شهیده ایران قربانی:

شهیده ایران قربانی در روستای هندلان از توابع شهرستان میانه به دنیا آمد. او قلم بسیار زیبایی داشت. زیبا می نوشت و زیباتر قرائتشان می کرد.

چون اهل کتاب و تفکر بود، شعرهایش به جان بچه ها می نشست. رابطه خوب و نزدیکی با معلمان و دوستانش داشت. همه، ایران را دوست داشتند. ایران در همه فعالیت های پرورشی دبیرستان زینبیه، اولین بود و چون ستاره نازنینی در مدرسه و جمع دوستانش می درخشید.

او هم مثل بسیاری از نوجوانان همسن و سالش در تب و تاب جنگ بود. به حال رزمندگان و شهدا غبطه می خورد. برایشان مطلب می نوشت، شعر می سرود و از هر راه، افکار و رفتارشان را به رزمندگان نزدیک می کرد.

بارها گفته بود ما هم در مدرسه در حال جنگ با دشمن هستیم. او در روزهایی به شهادت فکر می کرد که شهر کوچک میانه، حتی یکبار هم بمباران نشده بود؛ اما دل دریایی ایران، بهترین ها را می خواست... نه فقط در فکر، بلکه در عمل هم در کارهای خیر پیشتاز بود و در تمام تشییع جنازه های شهدای شهرش حضور داشت.

شهیده ایران قربانی در بمباران رژیم بعثی عراق در تاریخ ۱۳۶۵/۱۱/۱۲ در دبیرستان زینبیه میانه، با دیگر همکلاسی هایش آسمانی شد و به خیل شهدای عند ربهم یرزقون پیوست (برگرفته از <http://sepahashura.ir> پایگاه اطلاع رسانی سپاه عاشورا).

۶. شهیده زینب کمایی:

شهیده ۱۴ ساله زینب (میترا) کمایی در سال ۱۳۴۶ در آبادان به دنیا آمد. پدرش به نام های ایرانی علاقه داشت و اسم او را «میترا» گذاشت. وقتی بزرگ شد، چون از نامش ناراضی بود، آن را به «زینب» تغییر داد.

خانواده کمایی با شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران و محاصره آبادان، به اصفهان رفتند؛ اما برادر و خواهران زینب همچنان در آبادان مقاومت کردند. زینب در سال ۱۳۵۹ به رغم آوارگی در شهر جدید و فرصت تحصیل سه ماهه، با موفقیت پایه سوم راهنمایی را گذراند. زینب با آنکه در شاهین شهر غریب بود، اما فعالیت های مذهبی خود را در آن شهر شروع کرد. علاوه بر فعالیت های متعدد فرهنگی، برنامه های خودسازی را نیز لحظه ای فراموش نمی کرد. نمودار برنامه خودسازی یک هفته ای این دانش آموز، مؤید این مطلب است.

کوردلان مناقق در آخرین نماز مغرب اسفند ماه سال ۱۳۶۰، هنگام بازگشت از مسجد، او را ربودند و سپس با گره زدن چادرش، او را خفه کرده و مظلومانه به شهادت رساندند.

پیکر مطهر زینب، سه روز بعد پیدا شد و با پیکرهای غرق به خون ۳۶۰ شهید عملیات «فتح المبین» در اصفهان تشییع گشت و در گلستان شهدای اصفهان به خاک سپرده شد (برگرفته از سایت <http://harimeasmani.ir> حریم آسمانی).

۷. شهیده سیده طاهره هاشمی:

سیده طاهره هاشمی در یکم خرداد ماه سال ۱۳۴۶ در شهرستان آمل و در روستای شهید آباد (شهربانو محله) دیده به جهان گشود. او در خانواده ای متدین، مذهبی و طرفدار انقلاب و تحت

تربیت پدر و مادری بزرگوار که هر دو از سادات منطقه هزار جریب ساری بودند، رشد و پرورش یافت.

از کودکی با قرآن، نهج البلاغه و سایر کتب روایی شیعی انس و الفت پیدا کرد و به دلیل جو فرهنگی و مذهبی خانواده، روح تشنه‌اش با عمیق‌ترین مفاهیم دینی و معنوی سیراب شد. او دختری مهربان، دلسوز و دانش‌آموزی نمونه و موفق و درس‌خوان بود. هرگز در ادای تکالیف واجب دینی، کوتاهی نمی‌کرد و مستحبات را تا جایی که می‌توانست، بجا می‌آورد. در کارهای هنری چون: خطاطی، طراحی، گلدوزی، نگارش مقاله، تهیه‌ی روزنامه دیواری و نیز اداره برنامه‌های فرهنگی مدرسه بسیار موفق بود و بسیاری از برنامه‌های فرهنگی، اجتماعی و حرکت‌های سیاسی مدرسه بر عهده‌ی او بود.

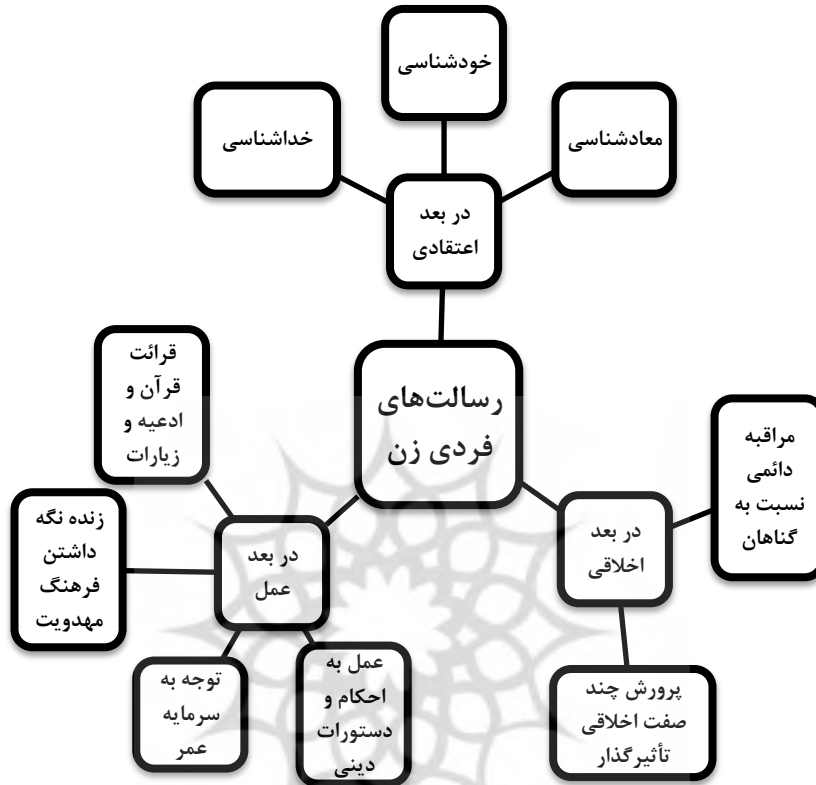
در برخورد با دانش‌آموزانی که تحت تأثیر تبلیغات گروهک‌های منحرف قرار گرفته بودند، بسیار مهربان، با حوصله و دلسوز بود و از فرط مهر و دوستی، آن‌ها را به خود جذب می‌کرد. سرانجام در غروب روز ششم بهمن ماه سال ۱۳۶۰، در حالی که چهارده بهار بیشتر از عمر کوتاهش نمی‌گذشت و به کمک نیروهای مدافع شهر شتافته بود، در درگیری خونین گروهک‌های معاند انقلاب با نیروهای بسیجی و مردمی، با اصابت دو گلوله به فیض شهادت نایل شد.

این سیده بزرگوار با اینکه موقع شهادت چهارده سال بیشتر نداشت، اما با توجه به نبوغ و ذوق سرشار خود، آثاری قلمی و تجسمی از خود به یادگار گذاشت (برگرفته از سایت <http://harimeasmani.ir> حریم آسمانی).

طراحی نهایی الگوی سبک زندگی دینی زنان در عصر حاضر

نتیجه پژوهش حاضر آن است که با توجه به تحلیل وصیتنامه و یافتن مقولات، می‌توان به الگویی کامل برای سبک زندگی زنان در عصر حاضر دست یافت. بر اساس مفاهیم و مقولات مستخرج، می‌توان رسالت‌های یک بانوی مسلمان در عصر حاضر را در چهار عرصه مطرح کرد.

۱. رسالت‌های فردی زن که در ابعاد اعتقادی، اخلاقی و در عملکردش می‌باشد.

نمودار ۲. رسالت‌های فردی زن

این شهدا در بُعد اعتقادی به سه مسأله مهم خداشناسی، معادشناسی و خودشناسی توجه داشتند. نکته قابل توجه در این بررسی آن است که این شهدای گرانقدر نتیجه تفکر در بحث شناخت خدا را سبب عبادت و اطاعت از فرامین الهی و یاد خداوند می‌دانستند. این امر موجب خواهد شد شخص همواره خدا را شاهد بر اعمال خود دانسته و شکر او را بجا آورد. توجه به اینکه انسان همیشه در معرض امتحانات الهی است و می‌تواند با تکیه بر عدالت خداوند و مهربانی از این امتحانات سربلند بیرون بیاید، نکته مهم دیگری است که این عزیزان متذکر شده‌اند.

در بحث شناخت معاد، باور به آن و اینکه همه موجودات فانی هستند و مرگ سراغ همه می‌آید که نتیجه توجه به این امور، انجام اعمال صالح است، مورد تأکید نوشته‌های این عزیزان است.

همچنین این شهدای والامقام از بحث خودشناسی نیز غفلت نداشتند، چرا که مقدمه خداشناسی است. در بعد اخلاقی نیز توصیه به مراقبه دائمی نسبت به گناهان باطنی و ظاهری و از میان مباحث مختلف اخلاقی، پرورش تواضع، خلوص و دوری از کبر و غرور و ایثار، در وصیتنامه این عزیزان مورد عنایت قرار گرفته است.

در بعد عملکرد، توجه به احکام شرعی، بهره‌مندی صحیح از سرمایه عمر با ترک گناه و عمل صالح، زنده نگه داشتن فرهنگ مهدویت با یاد دائمی امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و توجه به حضور حضرت در همه جا و در یک کلمه، منتظر بودن و نیز قرائت قرآن و نهج البلاغه، ادعیه و زیارات، بخصوص خواندن زیارت عاشورا، صحیفه سجادیه و توسل به اولیای الهی توصیه شده است.

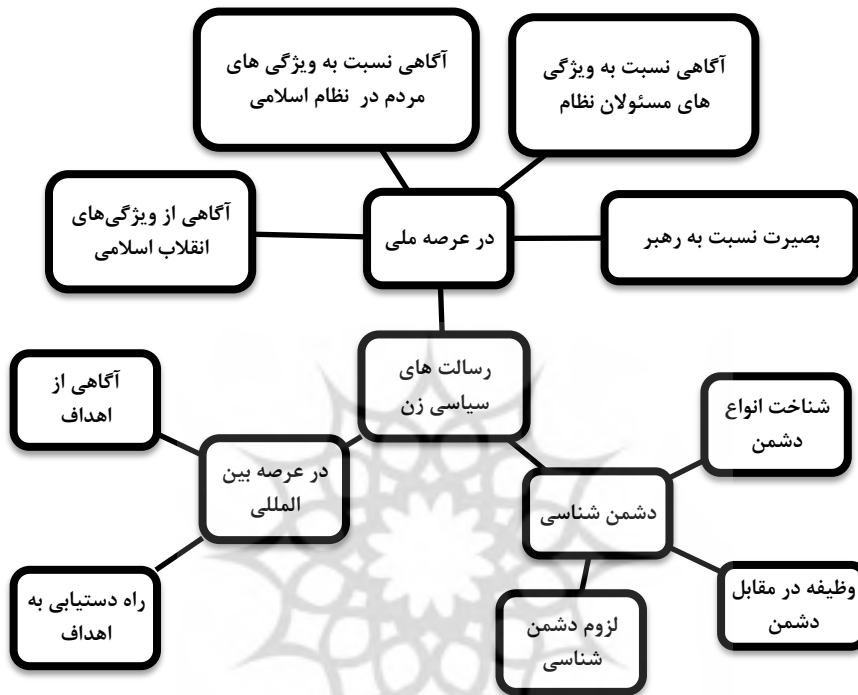
۲. رسالت‌های خانوادگی مورد توجه این شهدا نیز در عرصه روابط میان فرزندان با پدر و مادر و بالعکس و همچنین، روابط زوجین تعریف شده است.

نمودار ۳. رسالت‌های خانوادگی

این شهدای والامقام، رسالت در ارتباط با والدین را در توجه به آنها، قدردانی از زحماتشان و حلالیت از آنها در باب کوتاهی کردن از وظایفی دانسته‌اند که به گردن ماست و با توجه به شأن والای پدر و مادر و زحمات زیادشان، کسی یارای تشکر از آنان را ندارد. از دیدگاه این شهدای عزیز، وظایف یک زن در ارتباط با همسرش آن است که کانون خانوادگی را کانون سراسر عشق و محبت قرار دهد؛ کانونی که همه امور آن بر محور خدا و اطاعت از اوامر او بچرخد. رسالت بانوان در ارتباط با فرزندان نیز آن است که آنان را به صورت نسلی صالح و کارآمد تربیت کنند.

۳. شهدای مورد تحقیق در این پژوهش، به رسالت‌های سیاسی زن در عرصه ملی و بین‌المللی توجه داشته و بر لزوم دشمن‌شناسی تأکید کرده‌اند.

نمودار ۴. رسالت‌های سیاسی زن

یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که یک زن مسلمان در عرصه ملی می‌بایست نسبت به اموری بصیرت داشته باشد. الف) بصیرت نسبت به ولی فقیه زمان خود: بدین معنا که امام انقلاب اسلامی، شخصیتی آگاه است و پر توان و هدفش برپایی حکومت اسلامی و رهایی از طاغوت زمان است. حال در مقابل چنین رهبری، مردم، از جمله بانوان وظایفی دارند؛ اول آنکه به جایگاه رهبر به عنوان ولی امر معرفت پیدا کرده و شاکر نعمت ولایت باشند و برای سلامتی و توفیق رهبر دعا کنند و دوم آنکه، از رهبر با پشتیبانی و حمایت و گوش به فرمان بودنشان اطاعت کنند.

ب) بصیرت و شناخت کافی نسبت به ویژگی‌های مسئولان یک نظام اسلامی تا در انتخاب آنان دچار اشتباه و انحراف نشوند. از جمله این شاخص‌ها که این شهدای والامقام به آن اشاره

کردند، عبارت است از: تواضع، عزتمندی در برابر دشمن، عدالت‌خواهی، عدم سازش با مستکبران، رساندن پیام جهانی اسلام و اینکه خود را مسئول حفظ خون شهدا بدانند.

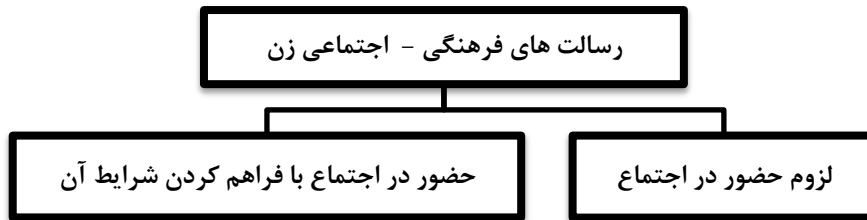
ج) بصیرت نسبت به انقلاب اسلامی و نظام تا قدردان آن بوده و تلاش خود را برای اعتلای آن بکار بندند و توجه به اینکه مبنای این نظام و انقلاب، اسلام است و با دادن خون هزاران شهید به ثمر نشسته و عامل اصلی پیروزی انقلاب و نیز تداوم آن، پیروی از رهبری، وحدت کلمه مردم و توجه به آراء مردم و مردم‌سالاری است.

د) بصیرت و آگاهی نسبت به وظایف مردم در نظام اسلامی: در این وصیتنامه‌ها وظایف مذکور عبارتند از: پشتیبانی از دین الهی؛ حفظ وحدت؛ مقابله با دشمنان درونی و بیرونی؛ صمیمیت با یکدیگر؛ دستگیری دردمندان و مظلومان عالم؛ ولایت‌پذیری و داشتن روحیه تبری؛ در خط مقدم بودن، حتی با کمترین امکانات و لزوم امر به معروف و نهی از منکر.

یک بانوی مسلمان در عرصه بین‌المللی نیز مسئولیت‌هایی را به عهده دارد؛ اینکه بداند هدف انقلاب و علت روابط با جهان، اعتلای کلمه لا اله الا الله و برپایی حکومت جهانی مهدوی است. نتایج بررسی این وصیتنامه‌ها نشان می‌دهد برای رسیدن به این مطلوب می‌بایست عزت و استقلال جامعه اسلامی در اولویت بوده و برای این منظور تلاش و کوشش شود و از همه مستضعفان در سراسر عالم حمایت کند و قدرت لایزال الهی را در محاسبات بین‌المللی فراموش نکند.

از دیگر رسالت‌های سیاسی یک زن در عصر حاضر که از تحقیق حاضر به دست می‌آید، لزوم دشمن‌شناسی است و اینکه بداند دشمنان او، طاغوت، رژیم کفرپیشه، اسرائیل، رژیم‌های وابسته به آمریکا، منافقین، زورمندان غرب و شرق و نوکرانشان، زراندوزان و حرام‌خواران هستند تا خود را آماده مبارزه کند؛ مبارزه‌ای همه‌جانبه؛ از تحقیر دشمن و حفظ عزت در مقابل او گرفته تا جهاد فی سبیل الله.

۴. این شهدا از رسالت‌های زن در عرصه اجتماع و فرهنگ نیز غافل نبوده و آن را مورد تأکید قرار داده‌اند.

نمودار ۵. رسالت‌های فرهنگی - اجتماعی زن

این شهدای عزیز، ضمن تأکید بر حضور زنان در عرصه اجتماع و در صحنه‌های کسب علم و دانش، معلمی، پرستاری و...، شرط حضور را خداگونه بودن، عمل بر طبق جایگاه و وظیفه (متعهد بودن)، مهربانی و صمیمیت با یکدیگر، توجه به اخلاق و آداب قرآنی و اسلامی، تلاش جهت برپایی عدالت اجتماعی و لزوم امر به معروف و نهی از منکر معرفی نموده‌اند. روحشان شاد و راهشان پر رهرو باد!

منابع

- اباذری، یوسفعلی و حسن چاوشیان. (۱۳۸۱). «از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی رویکردهای نوین در تحلیل جامعه‌شناختی هویت اجتماعی»، نامه علوم اجتماعی، دوره ۱۰، شماره پیاپی ۲.
- ابن منظور، محمد بن مکرم. (۱۴۱۴ ق). *لسان العرب*، جلد ۶ و ۱، سوم، بیروت: دارالفکر.
- امیریان، داوود. (۱۳۸۶). *داستان مریم؛ بر اساس زندگی شهید مریم فرحانیان*، اول، تهران: شاهد.
- حیدری، مصطفی. (۱۳۸۶). «طراحی مدل مفهومی مدیریت بحران در دوران هشت سال دفاع مقدس (با تأکید بر عملیات‌های والفجر ۸ و کربلای ۵)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد به راهنمایی دکتر غلامرضا گودرزی، دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام).
- خسروی، شمس. (۱۳۹۵). *زنان آسمانی ۷: پرنده‌ای در عرش - خاطرات شهیده فهیمه سیاری*، اول، تهران: شاهد.
- دانایی فرد، حسن و سید مجتبی امامی. (۱۳۸۶). «استراتژی‌های پژوهش کیفی: تأملی بر نظریه‌پردازی داده بنیاد»، اندیشه مدیریت، سال اول، شماره دوم.
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۳۹). *لغتنامه دهخدا*، جلد ۸، اول، تهران: سیروس.

- راغب اصفهانی، حسین بن محمد. (۱۳۸۵). *مفردات الفاظ قرآن*، ترجمه مصطفی رحیمی نیا، اول، تهران: سبحان.
- سبحانی، محمدتقی (۱۳۸۲)، *الگوی جامع شخصیت زن مسلمان*، اول، قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان.
- سبحانی نژاد، مهدی و حسن نجفی. (۱۳۹۳). «تحلیل ابعاد شناسانه مسئولیت‌پذیری در سبک زندگی اسلامی»، دوره ۵، شماره ۱۶.
- صادقی اردستانی، احمد. (۱۳۷۶). *فاطمه (سلام‌الله‌علیها) الگوی زن مسلمان*، سوم، قم: دفتر تبلیغات اسلامی.
- طریحی، فخرالدین بن محمد. (۱۳۷۵). *مجمع البحرین*، ج ۳، سوم، تهران: مرتضوی.
- عارفی جو، مهدی. (۱۳۸۷). *نقش و جایگاه زینت و تجمل در سبک زندگی اسلامی*، اول، قم: مؤسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان.
- عمید، حسن. (۱۳۶۰). *فرهنگ فارسی عمید*، ج ۱، اول، تهران: امیرکبیر.
- مشکانی سبزواری و دیگران. (۱۳۹۲). «چیستی و جایگاه سبک زندگی در فرایند تکاملی انقلاب اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری»، ماهنامه معرفت، شماره ۱۸۵.
- مصطفوی، حسن. (۱۳۶۸). *التحقیق فی کلمات القرآن الکریم*، ج ۶، اول، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- مهدوی کنی، محمدسعید. (۱۳۹۱). *دین و سبک زندگی*، اول، تهران: دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام).
- معین، محمد (۱۳۸۱)، *فرهنگ فارسی معین*، ج ۱، هجدهم، تهران: معین.
- حریم آسمانی به آدرس: <http://harimeasmani.ir>
- پایگاه اطلاع‌رسانی سپاه عاشورا به آدرس: <http://sepahashura.ir>
- زنان بهشت به آدرس: <http://zananebehst.persianblog.ir>
- سازمان بسیج مستضعفین به آدرس: <http://www.basij.ir>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Designing a Pattern of Women's Religious Lifestyle: Research Based on Women's Martyrs in the Period of the Holy Defense

*Fatemeh Fallah Tafti*¹

Undoubtedly, the lifestyle in the face of Iranian culture and society with Western and modern culture and attitudes has been transformed and seriously challenged, and since Iranian society is a religious, religion-oriented and God-centered society, it is necessary to pay attention to religious lifestyle. This research, based on the data strategy based on various qualitative researches, has designed a model for women's religious lifestyle based on the wills of 7 female martyrs. In addition to their important role in the family, these martyrs; They have been able to play an undeniable and effective role in advancing the goals of the sacred defense. After finding the concepts of wills and coding, the researcher categorizes them and finally designs the pattern. Findings indicate that this comprehensive model includes women's missions in individual and ideological fields such as attention to theology, self-knowledge, and resurrection with full emphasis on the development of individual morality and also women in marital relationships, communication with parents and children are responsible. The most important of them is turning the house into a center of love and trying to educate the righteous generation. Also, women in the field of domestic and foreign policy must have insight, know their enemy, and perform their duties towards the leader and the believers. Women are also responsible for the society and for the culture of the society, and while attending the scientific and cultural arenas, they must observe the requirements of their presence in the society, the most important of which is to be created according to Islamic customs and ethics.

Keywords: Model, Religious Lifestyle, Foundation Data Theory, Will And Manuscript, Female Martyrs, Holy Defense

1. Assistant Professor, Faculty Board Member, Allameh Tabatabaee University